

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 32, Aralık 2018, s. 163-175

Dr. Aykut SİĞİN

Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, aykutsn@gmail.com

Prof. Dr. Ayşe CANATAN

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü,
aysecanatan@hotmail.com

CONNELL'İN “ERKEKLİKLER” TEORİSİNDE İŞBİRLİKÇİ ERKEK, MADUN ERKEK VE MARJİNAL ERKEK: HEGEMONİK ERKEKLİĞİN KAVRAMSAL HEGEMONYASI¹

Özet

Connell “Erkeklikler” teorisini ilk olarak ortaya attığında toplumda var olabilecek tek tip erkeklik anlayışının sarsılması yönünde büyük bir adım atmıştır. Çalışmalarında hegemonik erkeklik, işbirlikçi erkeklik, madun erkeklik ve marjinal erkeklik olmak üzere toplumsal cinsiyet düzenindeki dört farklı erkeklige işaret eden Connell, hegemonik erkekligi toplumsal yapı içerisindeki hiyerarşik bir düzlemde en tepeye yerleştirmiştir. Ancak hegemonik erkeklik, erkeklik çalışmalarında teorideki diğer erkekliklerden daha fazla çalışılır olmuştur. Bu çalışmanın amacı, kavramsal bir ironi gibi görünen hegemonik erkekligin diğer erkeklikleri “görünmez” kılışına odaklanarak soruna eleştirel bir gözle bakmaktır. Çalışmada öncelikle “Erkeklikler” teorisi incelenmiş, daha sonraysa sorunun kaynağının ne olabileceği tartışılmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Erkeklikler, Hegemonik Erkeklik, İşbirlikçi Erkeklik, Madun Erkeklik, Marjinal Erkeklik, Erkeklik Çalışmaları

¹ Bu çalışma, 23 Kasım 2017 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen 5. Sosyal Bilimler Araştırmaları Konferansı’nda (SOSBİLKO) “Connell’ın ‘Erkeklikler’ Teorisinde İşbirlikçi Erkek, Madun Erkek ve Marjinal Erkek: Hegemonik Erkekligin Kavramsal Hegemonyası mı?” başlığı altında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

COMPLICIT MASCULINITY, SUBORDINATED MASCULINITY AND MARGINALIZED MASCULINITY IN CONNELL'S "MASCULINITIES" THEORY: A CONCEPTUAL HEGEMONY OF HEGEMONIC MASCULINITY

Abstract

When Connell first introduced the theory of "Masculinities", she made a breakthrough with respect to shattering the idea of a uniform masculine identity. Connell, who pointed out to four types of masculinity found within the gender order which entail hegemonic masculinity, complicit masculinity, subordinated masculinity and marginalized masculinity placed hegemonic masculinity at the top of the gender hierarchy. However, hegemonic masculinity became the most-widely-studied masculinity type in masculinity studies. The aim of this study is to critically focus on the fact that hegemonic masculinity is ironically making other masculinities "invisible" in academia. First, the "Masculinities" theory was evaluated, then the clues as to the origin of the problem were backtracked and possible solutions were provided to overcome the problem.

Keywords: Masculinities, Hegemonic Masculinity, Complicit Masculinity, Subordinated Masculinity, Marginalized Masculinity, Masculinity Studies

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet olgusu her zaman için birçok alanda gündemde kalabilen bir konu olmuştur. Geçmişte toplumsal cinsiyete ilişkin farklılıkları biyolojik cinsiyete, yani anatomiye, dayandırarak anlatan teologlar ve toplumsal cinsiyetin bir ürün değil, bir üretim süreci olduğunu, dolayısıyla da yalnızca biyolojik farklılıklar üzerinden açıklanamayacağını söyleyen, geneli feminist olan düşünürler arasında tartışılan olgu, günümüzde evrilerek siyasi arenaya, sivil toplum kuruluşlarına, psikoterapi odalarına, akademik çalışma alanlarına taşınmıştır.

Toplumsal cinsiyet çalışmaları uzun süre boyunca feminizmin yönlendirmeleriyle şekil almıştır. Kadın hareketi ataerkil düzeni ve kadının bu düzendeki konumunu tartışmış, eleştirel bir pencereden kadının ezilmişliğini ele alırken dalgalar hâlinde kadına yeni hak ve özgürlükler edindirmeye çabalamıştır. Kültürel, sosyalist, liberal gibi birçok alt dalıyla kamusal ve özel alanda kadın olgusuna farklı açılardan bakan feminizm, ataerkil ideolojiyi eleştirirken temel sorununu kadın-erkek eşitliği olarak belirlemiş ancak radikal feminizm örneğinde görüldüğü gibi bazen ataerkil düzen tepetaklak edilmek istenmiştir.

Kadının odak noktası olarak seçildiği erken dönem toplumsal cinsiyet çalışmaları hep bir noktada çıkmaza düşmüştür: Toplumsal yapı kadınları ezecek şekilde dizayn edilmiş ve bu tasarım ataerkil pratikler sayesinde tekrar tekrar üretilmektedir ama bu düzen içerisinde erkek nerededir? Ezilen bir taraf varsa ezen bir tarafın olması da gerekmemekte midir? Ataerkil sistemin kadını bizzat ezen ve ezmesine imkân sağlayan ortamı yaratan bir yapı olduğu bilgisinden hareketle, bu yapının çatısını oluşturan eril niteliklerin beden bulmuş hâli olan erkek bu yapıyı nasıl inşa etmektedir? Ve dahi toplumsal cinsiyet bir ürün olarak ele alınacaksa diyalektik materyalizmde görüldüğü gibi maddenin kendi içinde zıddını yaratması fikrinden hareketle kadının "zıddı" olarak tezahür eden erkek toplumsal cinsiyet ikiliğinde neden

"görünmez" bir hâldedir? Erkek neden sadece kadını ezdiği ölçüde görünürlük kazanır? Eril statüko yalnızca kadına mı eziyet eder? Peki ya "farklı" erkekler?

Bu ve bunlara benzer birçok soru toplumsal cinsiyet çalışmalarında artık erkeğe daha fazla ve kadından bağımsız yer verilmesinin zamanının geldiğini ve belki de geçmekte olduğunu göstermiştir. Akademik anlamda ilk olarak 1970'li yıllarda Kuzey Amerika'da öğretilmeye başlanan "erkek çalışmaları" ("men's studies") ve sonraki adıyla "erkeklik çalışmaları" ("masculinity studies") diğer birçok toplumsal meselede olduğu gibi doğduğu coğrafyanın o dönemki sosyal ortamına çok şey borçludur. "Erkek Hakları Hareketi" ("Men's Rights Movement") ya da Erkeklerin İnsan Hakları Hareketi" ("Men's Human Rights Movement") erkeklerin karşılaştıkları sıkıntılara yönelik organize olmuş kuruluş ve insanları anlatmak üzere kullanılmaktadır. Feminizmin tam tersine erkeği merkezine alan bu hareket dünyanın birçok yerinde etki uyandırmış ancak en fazla kadın hareketinden etkilenmiş ülkelerde ses getirmiştir. O dönemde feminizmin en hararetli tartışmalarının gerçekleştiği Kuzey Amerika da bu dalganın dışında kalmamıştır. Dönemin en etkin kuruluşlarından biri olan ve günümüzde de faaliyetlerine devam eden National Coalition for Men'in Amerika Birleşik Devletleri menşeli olması bundan dolayı şaşırtıcı bir durum olarak karışlanmamalıdır (https://www.vice.com/en_uk/article/znwwva/the-women-of-the-mens-rights-movement-751, 12.09.2017).

Görece yeni olan erkeklik çalışmaları sosyoloji, halkbilim, tarih, psikoloji, dilbilim, siyaset bilimi, medya çalışmaları gibi farklı disiplinleri bir araya getiren ve farklı zaman ve mekânları içerecek şekilde erkekliklerin inşasını inceleyen disiplinler arası bir çalışma alanıdır. Mevcut çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan "Erkeklikler" ("Masculinities") teorisini ortaya atan isim olan Raewyn Connell bu alana en fazla katkı sağlayan isimlerden bir tanesi olmuştur. Bu teoriyle birlikte tek tip bir erkeklik olmadığını, konuşulması gerekenin çoğul olarak "erkeklikler" olduğunu belirten Connell "hegemonik erkeklik" kavramıyla alanda adeta bir çığır açmış, günümüzde hâlâ tartışılan bir teori öne sürmeyi başarmıştır.

"Hegemonik Erkeklik", "İşbirlikçi Erkeklik", "Madun Erkeklik" ve "Marjinal Erkeklik" Connell'in saptadığı erkeklik türleri olarak literatürdeki yerini almıştır ancak bu dört erkeklik türünün akademik anlamda çalışılması aynı yoğunlukta olmamıştır. Bu çalışmanın amacı, Connell'in "Erkeklikler"inde saptadığı erkek türlerinden işbirlikçi erkeklik, madun erkeklik ve marjinal erkekliğin erkeklik çalışmaları literatüründe hegemonik erkeklik tarafından ironik bir şekilde "ezildiği", yani daha az çalışıldığı fikrini gündeme getirerek bunun nedenlerini araştırmaktır. Bu amaçla öncelikle Türkçe erkeklik çalışmaları literatürü taranmış ve öne sürülen iddianın doğru olduğu anlaşıldıktan sonra durumun gerekçeleri tartışılmıştır.

Çalışmanın tam anlamıyla amacına ulaşabilmesi için öncelikle "Erkeklikler" teorisi ve bu teorinin oluşturduğu farklı erkeklik türlerinin anlaşılmasında fayda bulunmaktadır. Bu nedenle çalışma çerçevesinde öncelikle Connell'in "Erkeklikler" teorisi özetlenecek, sonrasında hegemonik erkekliğin diğer erkeklikleri aynı toplumsal hayatta olduğu gibi nasıl "yuttuğu" gösterilmeye çalışılacak ve sorunun oluşmasına zemin hazırlamış olabileceği düşüncesiyle feminizm üzerinde bir tartışma yürütüldükten sonra çalışma sonlandırılacaktır.

R. W. Connell Ve Toplumsal Cinsiyet Düzeni İçerisinde "Erkeklikler" Teorisi

Her teorisyenin teorilerinin arkasında biraz kendi yaşanmışlıklarının yattığı düşüncesi yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda, öncelikle Connell'in yaşam öyküsünden teorisine zemin oluşturan kısımlara kısaca bakmakta fayda olduğu düşünülmektedir.

Doğduğunda kendisine verilen ad Robert William Connell olan Avustralyalı sosyolog, yaşamının ilerleyen yıllarında cinsiyet geçiş sürecini tamamlamış transseksüel bir kadındır. Erken çalışmalarının büyük çoğunluğu cinsiyet bilgisi göstermeyecek şekilde R. W. Connell adı altında yayınlanmış, 2006'dan itibaren Raewyn Connell adı altında yayınlanmaya devam etmiştir. 1997'de kansere yenik düşen eski partneri Pam Benton, kadın hareketinde aktif rol almış bir aktivist vasfıyla Connell'da bir etki bırakmıştır (http://www.raewynconnell.net/p/about-raewyn_20.html, 13.09.2017). 30 yılı aşkın bir süredir toplumsal cinsiyet konusu üzerine yazdığını ancak yakın zamana kadar transseksüellik hakkında detaylıca yazmadığını belirten Connell, bunun temelde transseksüel kadınların kendilerini birilerine açıklarken büyük bir baskı altında hissettiklerinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Öte yandan, bazı transseksüel kadınların kendilerini ifade etmek istediklerini ve bunu otobiyografiler aracılığıyla yaptıklarını, bu pratiğin kendilerini izole edilmiş bir hâlde bulan genç insanlar için özellikle yardım sağlayabileceğini açıklamıştır ([raewynconnell.net/2012/07/transsexual-women.html](http://www.raewynconnell.net/2012/07/transsexual-women.html), 13.09.2017).

Connell'ın "Erkeklikler" teorisini bu arka plan bilgisi ışığında incelemek daha anlamlı olacaktır. Connell toplumsal cinsiyeti ele alırken bir tür "toplumsal cinsiyet düzeni"nden ("Gender Order") bahsetmektedir. Bu ifadeyle anlatılmak istenen, toplumsal yapı içerisinde iktidar ilişkilerine dayalı olarak şekillenen hiyerarşik bir yapılanmadır. Connell'a (2005: 76) göre; toplumsal cinsiyet, etnisite, sınıf gibi değişkenlerin arasındaki etkileşimden dolayı farklı erkeklikleri tanımlamak mümkün hâlde gelmiştir. Bu durumda, siyahi bir erkeğin erkeklik pratikleri beyaz bir erkeğinkinden etnisite temelinde farklı olabilirken işçi sınıfına ait bir erkeğin erkeklik pratikleri de orta sınıf bir erkeğinkinden sınıfsal ayrılıklara bağlı olarak farklılık gösterebilir. Birden çok erkekliği tanımanın yalnızca ilk adım olduğunu belirten Connell, bu ayrımı biraz daha açmayı önererek bu erkeklikler arasındaki ilişkilerin de irdelenmesi gerektiğine değinir. Connell bu noktada homoseksüel siyahi erkekler, kadınsı nitelikleri olan fabrika işçileri, orta sınıfa ait tecavüzcüler ve karşı cinsin kıyafetlerini giymeyi seven kentsoylular gibi farklı sosyo-kültürel altyapılara sahip olup toplumsal cinsiyete ilişkin de farklı pratikler sergileyebilecek erkek kimliklerinden bahseder. Teorinin bir sonraki basamağıysa Batı'daki mevcut toplumsal cinsiyet düzeninde erkeklik örüntülerini inşa eden pratik ve ilişkilere bakmaktır: hegemonya, madunluk, işbirlikçilik ve marjinalleşme.

Hegemonik Erkeklik (Hegemonic Masculinity)

"Hegemonya" bir neo-Marksist olan Gramsci'nin sınıflar arasındaki ilişkileri incelerken kullandığı bir kavramdır. Kıvılcım (2009: 218), Gramsci'nin kullandığı hâliyle hegemonya kavramını güzel bir şekilde özetlemiştir: "Gramsci'nin bir sosyal grubun diğer kesimlere karşı uygulayacağı bir yöntem olarak gösterdiği 'hegemonya'da kültürel yönlendirme ve rıza unsuru önem taşır. Zora ve diktatörlüğe dayanan iktidar alanına karşılık onaya dayalı alan hegemonya alanıdır". Buradaki anahtar sözcük "rıza"dır. Öyle ki, Gramsci'de hegemonya kavramı mevcut düzenin imkânlarından faydalanmak suretiyle ya varlığını hissettirmez ya da bir alternatif yokmuş gibi bir etki uyandırarak kendini meşru kılar.

Connell (2005: 77) buradan hareketle "hegemonik erkekliği" ataerkilliğin meşruiyeti sorunsalının halihazırda kabul edilen cevabını kapsayan toplumsal cinsiyet pratiklerinin düzenleniş biçimi olarak tanımlamıştır. Bu cevap, erkeklerin baskın, kadınlarınsa alt sıradaki konumlarını garanti altına alan türden bir cevaptır. Bununla birlikte, herhangi bir dönemde erkekliğin belirli bir türü kültürel olarak diğer türlerden daha üstte tutulur. Connell bu teoriyle aslında tek ezilenin kadınlar olmadığını, herhangi bir dönemde herhangi bir sosyo-kültürel yapıda hegemonik erkeklik çağrışımı yapan nitelikleri taşımayan erkeklerin de toplumsal cinsiyet düzeninde alt sıraya atıldıklarını ileri sürmüştür. Öyle ki, kavramı tekrar ele alan Connell ve Messerschmidt (2005: 832) hegemonik erkekliğin diğer erkekliklerden, özellikle de madun erkeklikten, ayrıldığını söylerken erkeklerin azınlığının hegemonik erkeklik sergilediğini belirtirler. Dolayısıyla, hegemonik erkeklik bir idealdir ve erkek olmanın en şerefli, en "el üstünde tutulan" türüne gönderme yapar. Buradan hareketle de diğer bütün erkekler kendilerini hegemonik erkek kimliğine göre konumlandırmaktadırlar.

Hegemonik erkek denince akla genellikle geleneksel olarak (kadınının aksine) eril kategorisinde değerlendirilen özellikler gelmektedir. Bunlar hem fiziksel hem de ruhsal dayanıklılık, bağımsızlık, duyguları dışarı yansıtmama, agresiflik, rekabetçilik, kendine güven gibi niteliklerdir. Anlaşılabilirliği üzere, eril nitelikler ataerkil ideolojiye zemin oluşturan ve bunun karşılığında ataerkil ideoloji tarafından tekrar tekrar üretilen yapıdadır. Örneğin, erkeğin bağımsızlık özelliği, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde "aile reisi"nin, yani eve ekmek getirenin, erkek olmasıyla son derece yakından ilişkilidir. Kadın, karşılığında herhangi bir ücret almadığı ev işleriyle meşgulken erkek hane dışındaki işgücüne katılım sağlar ve gelir elde eder. Bu da ataerkil düzende erkeğin ekonomik olarak bağımsızlığına işaret eder.² Kısacası, eril güç sadece bireysel olarak erkekler tarafından elde tutulmamakta, toplumsal cinsiyet düzenini erkek lehine destekleyen toplumsal yapılar ve ideolojilerle kurumsallaştırılmaktadır. Dolayısıyla da hegemonik erkeklik, feminist ideolojinin ataerkil düzenle ilgili çözümlenmeleriyle uyum göstermektedir.

Hegemonik erkek kimliği aile, okul ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla toplumda sürekli olarak empoze edilmektedir. "Erkekler ağlamaz!", "Erkek dediğin dayanıklı olur!" gibi erkeği bir kalıba (ki bu kalıp hegemonik erkeklik kalıbından başkası değildir) sokan ataerkil söylemler "farklı erkeklikler" mümkün değilmiş gibi algılara yol açmaktadır. Weberyan tabirle ideal bir tip olan hegemonik erkeklik böylelikle toplumdaki çoğu erkeğe salık verilen ancak ulaşılması güç bir noktada, toplumsal cinsiyet düzeninin en tepesinde, bulunduğu için bazı sorunlara yol açabilmektedir. Aşağıda erkeklere medya tarafından dayatılan bir ideal tip yağsız, kaslı, atletik, sportif bir vücut olarak aktarılmaktadır:

² Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin değişmeye başlamasıyla birlikte kadınların da işgücüne katılması ve ekonomik bağımsızlıklarını elde etmesinin bir erkeklik krizine işaret ettiğini bu noktada belirtmekte fayda görülmektedir. Günümüzde "bağımsızlık" eril bir özellik olmaktan çıkıp her iki toplumsal cinsiyetin de sahip olabileceği bir özellik hâline mi gelmiştir? Bağımsız bir kadın "erkeksileşmiş" midir? Bu çalışmanın kapsamına girmemekle birlikte, bu sorular yaşanmakta olan bir erkeklik krizine dair önemli yönlendiriciler olabilir.

Grafik 1: Fiziksel güce vurgu yapılarak inşa edilen hegemonik erkek kimliğine bir örnek

Daha önce hegemonik erkekliğin yalnızca kadınları değil, diğer erkekleri de ezdiğinden bahsedilmişti. Ezilen bu erkekler “madun erkek” kategorisine atılmaktadır. Bir sonraki başlıkta bu kategori daha detaylı olarak ele alınacaktır.

Madun Erkeklik (Subordinated Masculinity)

Connell'a (2005: 78) göre, hegemonya, toplumda bir bütün olarak görülen kültürel tahakkümle ilintilidir. Bu çerçevenin içerisindeyse erkek grupları arasında belirli toplumsal cinsiyet tahakküm ve madunluk ilişkileri mevcuttur. Avrupa ve Amerikan toplumları bağlamında söz konusu ilişkiler içerisinde en önemli durumsa heteroseksüel erkeklerin tahakkümü ve homoseksüel erkeklerin madunluğudur. Üstelik bu durum homoseksüel erkek kimliğinin damgalanmasından çok daha ötesinde, heteroseksüel erkeklerin homoseksüel erkekler üzerinde uyguladıkları maddi pratiklerle ortaya çıkan bir madun olma durumudur.

En göze çarpan madun erkek kimliği olmakla birlikte homoseksüel erkeklik tek madun erkeklik örneğini teşkil etmemektedir. Bazı heteroseksüel erkekler ve erkek çocuklar da halkaya dahil edilmezler. Okul dönemlerinde akran zorbalığına maruz kalan erkek çocuklar veya kavga etmekten hoşlanmayan erkekler de madun erkekliğe iyi birer örnek oluştururlar (Connell, 2005: 79).

Özetlemek gerekirse, madun erkek kimliğine sahip olduğu düşünülen erkekler hegemonik erkek kimliğinde gözlemlenen niteliklerin tam tersini sergilerler. Fiziksel açıdan zayıf olmak, başkaları önünde ağlamak gibi geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinde erkeklerde görülmesi

beklenen davranış örüntüleri arasında yer almayan davranışlar madun erkek kimliğine atfedilir ve madun erkekler, erkeklikler hiyerarşisinde en alt basamakta yer almaktadırlar.

Erkeklikler hiyerarşisinde hegemonik erkekliğin hemen altında yer alan işbirlikçi erkeklığe aşağıda değinilmiştir.

İşbirlikçi Erkeklik (Complicit Masculinity)

Daha önce de belirtildiği gibi hegemonik erkeklik bir toplumda belirli bir dönemde kültürel olarak ideal erkeklik olarak görülen ancak herkesin pratik edemediği bir erkeklik türüdür. Ancak birçok erkek hegemonyayı doğrudan uygulayamasa bile ataerkil sistemin toplumsal cinsiyet düzeni içerisinde onlar için sunduğu imkânlardan faydalanabilmektedir. Ataerkil düzende erkeğin kadına olan genel anlamda avantajlı konuma buna iyi bir örnektir.

Connell (2005: 79) işbirlikçi erkekten bahsederken "ataerkil hisse" ("patriarchal dividened") kavramına değinmektedir. Ona göre işbirlikçi erkekler ataerkil düzenin kendilerine sağladığı ayrıcalıkların farkındadırlar ancak bu ayrıcalıkları doğrudan kullanmazlar. Hegemonik erkekler ataerkil düzenin ön saflarda çatışan askerleridir. Öte yandan işbirlikçi erkekler ataerkil düzenin cephe hattında bulunmanın gerilimlerini ya da risklerini göğüslemek zorunda kalmazlar. Yaptıkları şey, hegemonik erkek hegemonyasını sürdürürken seyirci olarak izlemektedir.

Aslına bakılırsa "seyirci" ifadesi işbirlikçi erkeği son derece güzel tanımlamaktadır. Öyle ki, bu noktada fiziksel gücün ön planda olduğu maçları örnek olarak göstermek mümkündür. Bir boks maçında yumruk darbeleriyle rakibini nakavt etmesi gereken boksör fiziksel şiddet üzerinden inşa edilen hegemonik erkek kimliğini sergilerken televizyonundan bu şiddetli sporu izleyip boksörlerden birinin tarafını tutarak ona tezahürat eden erkek işbirlikçi erkeklığı ortaya koyar.

İşbirlikçi erkeklikten sonra marjinal erkeklığe değinilecektir.

Marjinal Erkeklik (Marginalized Masculinity)

Hegemonik erkeklikle birlikte madun erkeklik ve işbirlikçi erkeklik toplumsal cinsiyet düzenine içkin ilişkiler tarafından üretilmektedir. Toplumsal cinsiyetin sınıf ve etnisite gibi yapılarla etkileşimiylese ortaya marjinal erkeklikler çıkmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde sokak çetelerine katılıp zaman zaman fiziksel güç gösterilerinde bulunan siyahi erkekler beyaz erkek kategorisinin dışında kaldıkları için ataerkil düzenin "nimetlerinden" kısıtlı olarak faydalanırlar ve buna bağlı olarak da hegemonik erkeklığı tam anlamıyla pratik edemezler ve siyahi olup etnik çağrışımlar yapmaları nedeniyle marjinal erkeklığe örnek teşkil etmektedirler. Diğer yandan, bir fabrika işçisi de işçi sınıfına ait olması nedeniyle hegemonik erkeklığı tam anlamıyla uygulayamaz ve marjinal erkeklığe örnek olarak gösterilebilir.

Kısacası, sınıf, etnisite, engellilik durumu gibi toplumsal cinsiyet dışında kalan ancak toplumsal konumlanışı hakkında bilgi veren özellikleri itibarıyla standardın (veya "idealin") dışında olup "marjinal" olarak nitelendirilebilecek bütün erkeklikler marjinal erkeklik kategorisinde değerlendirilebilir.

Connell'ın öne sürdüğü "Erkeklik" teorisi ve teorinin ele aldığı erkeklik türleri bu şekilde özetlenebilir. Elbette ki literatürde bunların dışında kalan erkeklik türleri de saptanmıştır.

Metroseksüel erkeklik, hipererkeklik ve yine Connell'in üzerinde durduğu protest erkeklik bunlardan bazılarıdır. Ancak erkeklik çalışmaları literatürüne bakıldığında genellikle hegemonik erkeklik kavramının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durum bir sonraki başlıkta irdelenecektir.

Hegemonik Erkeklik Kavramının İronisi: Yitip Giden "Farklı" Erkeklikler

Hegemonik erkeklik kavramı Connell'in hiyerarşik yapılandırmasında en fazla dikkat çeken erkeklik türü olmuştur. Bu kavramın belirli bir dönemde belirli bir sosyal yapı içerisinde sosyo-kültürel olarak ideal olan erkeği resmettiği göz önünde bulundurulduğunda bu durum daha da ilgi çekici bir hâl almaktadır. Üstelik daha önce de belirtildiği gibi hegemonik erkekliğin erkeklerin pek azı tarafından pratiğe döküldüğü birden çok kez ifade edilmiştir (Connell ve Messerschmidt, 2005: 832; Connel, 2005: 79). Bu duruma ayrıca madun erkeklerin, işbirlikçi erkeklerin ve marjinal erkeklerin toplumsal hayatta oldukça sık görünür olduklarını eklemek mümkündür.³ Evet, hegemonik erkek toplumsal cinsiyet hiyerarşisinin en üst noktasındadır ve hegemonyasını tepeden gerçekleştirmektedir. Evet, hegemonik erkek ataerkil düzenden en fazla nemalanan taraftır ancak bir ideal tip olması onu erkeklik çalışmaları literatüründe daha az çalışılır bir konuma itmeye yetmez mi? Hegemonik erkeklik, içinden çıktığı teoriden yalnız başına değil de kendisiyle bağlantılı üç farklı kavramla birlikte çıkmışsa bu, diğer üç kavramın da en az hegemonik erkeklik kadar akademik camiada çalışılmasını gerektirmez mi?

İstatistiki veriler üzerinden konuşmak gerekirse, Türkiye'nin iki büyük akademik veri tabanı olan Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi ve TÜBİTAK ULAKBİM Keşif makale arama motoru yardımcı olabilir. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>, 16.09.2017) üzerinden "hegemonik erkek"⁴ anahtar sözcükleriyle arama yapıldığında 46 yüksek lisans ve doktora tezine ulaşılabilmektedir. Öte yandan, sistem "madun erkek" anahtar sözcükleriyle, "hegemonik erkek" anahtar sözcükleriyle arama yapıldığında da ortaya çıkan, bir yüksek lisans tezi bulmuş, "işbirlikçi erkek" ve "marjinal erkek" hiç sonuç vermemiştir.⁵

TÜBİTAK ULAKBİM Keşif (<http://www.ulakbim.gov.tr/yeniweb/ulakkesif/>, 16.09.2017) motoru üzerinden yapılan makale arama süreci de farklı sonuçlar vermemiştir. Öyle ki, "hegemonik erkek" anahtar sözcükleri tamamı ilgili kavrama atıf yapan 66 adet makale ile dönüş yapmıştır. Diğer yandan, "madun erkek" anahtar sözcükleri hiç sonuç vermemiş, "işbirlikçi erkek" anahtar sözcükleri hiçbir söz konusu kavramla ilgili olmayacak şekilde 24 sonuç vermiştir. Son olarak "marjinal erkek" anahtar sözcükleri ise hiçbir ilgili kavrama atıfta bulunmayan 102 sonuç ortaya çıkarmıştır.⁶ İlgisiz olduğu görülen sonuçların tıp ve eğitim gibi alanlarda kullanılan benzer terminolojiden kaynaklı olarak ortaya çıktığı anlaşılmıştır.

³ Bunlar dışında erkekliklerin bulunduğu mevcut yazarların bilgisi dışında değildir ancak yukarıda da değinildiği gibi Connell, toplumsal cinsiyet hiyerarşisinde dört erkeklik sıralamıştır ve bu çalışma söz konusu hiyerarşinin dışında kalan erkekliklere odaklanmayacaktır. Bununla amaçlanan, Connell'in iddia ettiği gibi toplumsal cinsiyet düzeninde gözlemlenen hiyerarşik yapılanmanın aslında bahsi geçen teorinin ortaya atılmasıyla birlikte kavramsal olarak da ortaya çıktığını göstermeye çalışmaktır.

⁴ Daha fazla sonucu kapsayacağı düşüncesiyle bütün aramalarda "erkeklik" sözcüğü yerine "erkek" sözcüğü tercih edilmiştir.

⁵ Arama, "Aranacak Alan" ve "Tez Türü" alanları "Tümü" olarak ayarlıyken yapılmıştır.

⁶ Arama, "Anahtar Kelime" parametresi seçiliyken yapılmıştır.

Hegemonik erkekliğin diğer erkeklikleri "hegemonyası altına aldığı" bu durum hem akademik hem de toplumsal olarak bazı sorunlara işaret etmektedir. Öncelikle üzerinde durulması gereken durum, hegemonik erkeklik dışındaki erkekliklerin toplumda yeterince görünür, bilinir, tanınır olmamasıdır. Ataerkil düzen içinde bir ideal olarak hegemonik erkek imgesi zirveye yerleştirilmiştir ve bütün erkeklerin ona ulaşması gerektiğine dair bir algı oluşturulmuştur. Bu da ister istemez diğer erkeklik türlerinin toplumda göz ardı edilmesine neden olmuştur. Bu ihmalkarlık ister istemez akademik alana da sirayet etmiştir. Toplumsal bir ideal olan hegemonik erkek kimliği dururken neden her an her yerde karşılaşılabilecek erkeklik türleri olan madun erkekler, işbirlikçi erkekler veya marjinal erkekler çalışma konusu yapılınsın ki? Cevap sorunun içinde saklıdır aslında: Bu erkeklikler her an her yerde oldukları için daha yoğun ve kapsamlı bir araştırma sürecine alınmalıdırlar.

Connell'ın "Erkeklikler" teorisinde hegemonik erkeklik dışında tartıştığı erkekliklerin akademik camiada yeterince tartışılmaması basit bir sorun değildir. Aslına bakılırsa, hegemonik erkeklerin toplumsal cinsiyet düzeni içerisinde madun erkeklerle uyguladığı hegemonya kavramsal bir hegemonya olarak erkeklik çalışmaları alanında görülmektedir. Öyle ki, hegemonik erkekliği toplumda pratik edildiği ve medyada temsil ve inşa edildiği biçimleriyle ele alırken madun erkekliği, işbirlikçi erkekliği ve marjinal erkekliği göz ardı etmek bu üç erkeklik türünü görünmez kılmaktadır. Hegemonik erkekliğin çıkış noktası olan "hegemonya" tam olarak da budur zaten: Zor kullanmadan mevcut düzenin "alternatifsiz" kurallarını dayatmak ve insanların "zorunlu" rızalarını alarak onları kabul ettirmek. Bir akademik çalışma alanı olarak hegemonik erkeklik kendisini göstermiş ve çalışılmaya değer bir konu olduğunu kabul ettirmiştir. Öte yandan, beraberinde gelen erkeklik türleri "madun" olmuştur. Kaslı sporcu erkek birçok kez akademik açıdan çalışılmış ancak televizyon ekranından onu izleyen erkek çalışılmaya değer görülmemiştir. Eşini döven erkek sayısız akademik çalışmanın konusunu oluşturmuş, homoseksüel erkek sınırlı sayıda sosyal araştırmacının ilgi alanına girebilmiştir.

Akademik bir disiplin olarak erkeklik çalışmalarının farklı erkekliklere odaklanması neden önemlidir? Egger (2012: 1) sosyal bilimlerin neden önemli olduğuna değinirken geçiş süreçlerinden bahsetmektedir. Bu bağlamda, sosyal bilimlerin bir ülkenin kalkınmasında önem arz eden sektörlerin reform ihtiyacının tanımlanmasına yardımcı olabilir. Bunun dışında, bir ülkenin siyasal istikrarını ve etnik yapılar arası etkileşim, azınlık hakları, uluslaşma, iyi yönetim ve devlet inşası gibi sosyo-ekonomik kalkınmasını ilgilendiren alanlardaki sorunlarının tespiti ve bu sorunlara olası çözümler sunma noktasında da sosyal bilimlerin önemli bir rol oynamaktadır. Yukarıda sıralanan alanlar arasına toplumsal cinsiyet hiyerarşisinde farklı yerler işgal eden erkeklikler de eklenebilir.

Farklı erkekliklerin toplumsal ve akademik görünürlükleri etkileşim içerisinde. Kamusal alanda hegemonik erkeklik daha görünür olduğu için akademik çalışmalarda da durum aynıdır. Ancak bu hegemonyanın etkisini zayıflatabilecek olan akademidir. Diğer erkeklik türlerine daha fazla yer verip o erkeklikleri biraz daha görünür kılan akademik çalışmalar toplumsal düzeyde erkeklikler anlamında daha demokratik bir tartışma alanı oluşturacaktır. Mevcut hâliyle tartışma, başlangıçta toplumsal cinsiyet çalışmalarında erkeklerin de resme dahil edilmesini gerektiren süreçle aynı noktadadır: O zamanlar ezilen tartışılıp ezen göz ardı edilmekteyken şimdi ezen tartışılıp ezilen göz ardı edilmektedir. Şayet toplumsal cinsiyet tartışmaları resmin tamamını göstermek istiyorsa denklemi bütün bilinmeyenleriyle, ezeni ve ezileniyle birlikte ele almalıdır.

Peki yukarıdaki denklem metaforundan hareketle, durumun böyle olmasının altında yatan sebep ne olabilir?

Zanlıyı Aramak: Suç Feminizmde Olabilir mi?

Feminizmin bütün ekolleri kadınların tarihsel olarak süregelen ezilmişliklerini ve ikincilliklerini ortaya çıkarıp açıklamaya ve bu durumla mücadele etmeye çalışmış, bu doğrultuda önemli kazanımlar elde etmişlerdir (Berktaş, 2013: 11). Bu kazanımların kadının toplumsal yaşamdaki yerini iyileştirdiğine şüphe yoktur. Durumun, erkeğin toplumsal yaşamdaki yerini olumsuz etkilediğini söyleyen (Erkek Hakları Hareketi gibi) kimi akımlar olmuşsa da erkek egemen düzeni temelden sarsan büyük çaplı hareketler bugüne kadar kendini göstermemiştir. Ancak sıklıkla kadının ezilmişliğine ve ikinci planda kalmışlığına vurgu yapan feminizm, bazen doğrudan, bazen de dolaylı yollardan hegemonik erkeklik kavramını yüceltmış olabilir. Daha önce de değinildiği üzere kadın hareketi uzunca bir süre ezilen kadınla ilgilenirken ezen erkeği merkeze almamış, ataerkil düzeni yalnızca ezilen kadın üzerinden eleştirmiştir. Tam da böyle bir zemin üzerinde doğan hegemonik erkeklik kavramı, yalnızca kadınları değil, aynı zamanda "kendinden olmayan erkekleri" de ezen erkeklere odaklanmıştır.

Durum bu açıdan değerlendirildiğinde feminizmin diğer erkeklikleri görünmez kılarak hegemonik erkekliğin daha ön plana çıkmasını sağladığını söylemek fazla uçuk bir iddia olmaz. Ancak feminizmi "kadın hareketi" olarak ele alıp bütün sorumluluğu kadına yüklemek bu noktada çok büyük bir hata olur. Ayrıca, her şeyden önce feminizmin derdi hiçbir zaman doğrudan erkek olmamıştır. Feminizm, genel olarak failinin erkek olduğu erkek egemen düzeni eleştirmiştir. Aslına bakılırsa, bu ifade dahi tam olarak doğru değildir. Öyle ki, feminist felsefe doğrudan erkek egemen düzeni tepetaklak etmek üzere biçimlenmiş bir literatür olarak okunursa, kadın hareketini desteklemeyen kadınların dolaylı yollardan da olsa erkek egemen düzeni destekledikleri söylenebilir. Bunun dışında, özellikle 1970'lerin ikinci yarısından itibaren süregelen süreçte kadının ikinci planda kalmışlığı konusunda kadın hareketine katılan pro-feministler erkekliğe ilişkin eleştirel çalışmaların doğuşunda önemli rol oynamışlardır. Bu pencereden bakıldığında, kadın hareketini destekleyen erkekler olarak tanımlanabilecek pro-feministler en az kadınlar kadar suçludur. Ancak feminizm, harekete katkı sağlayanın toplumsal cinsiyetinden bağımsız olarak değerlendirilmelidir.

Öte yandan, hegemonik erkekliği diğer erkekliklerin önüne geçireni yalnızca feminizm olarak göstermek kolaya kaçmak olur. Tüm bu bilgiler ışığında feminizmin doğuş felsefesine dönüş yapılarak farklı bir zanlı ortaya çıkarılabilir gibi görünmektedir. Feminizm toplumsal cinsiyetler arasındaki eşitliği öngören bir akımsa sorunun temelinde bu eşitlenmeye çalışılan toplumsal cinsiyet düzlemi olamaz mı? Hem erkekler hem de kadınlar tarafından idealize edilen ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini meşrulaştırıp doğallaştırmak üzere işlev gösteren bir erkek türü olarak hegemonik erkek (Wade ve Ferree, 2015: 124) muhakkak ki ataerkil yapıyla yakın temas hâlinindedir. Ataerkil sistem ve hegemonik erkeklik arasındaki ilişkinin refleksif doğası göz önünde bulundurulduğunda toplumsal yapı içerisinde farklı erkekliklerin arka plana itilmiş olması daha anlaşılır hâle gelmektedir. Ancak bu durum akademik camiada madun erkek, işbirlikçi erkek ve marjinal erkek kimliklerinin hegemonik erkek kadar sık araştırmalara konu olmayışına bir açıklık getiriyor gibi görünmektedir.

Bu bağlamda bir de disiplin olarak erkeklik çalışmalarına bakmakta fayda görülmektedir. Bozok (2005: 276) meseleyi şu şekilde aktarmıştır:

Erkekler ve erkeklikler üzerine eleştirel incelemeler, ağırlıklı olarak ikinci dalga feminizmin hâkim olduğu bir alan olmasına karşın, sosyal ve beşeri bilimlerin diğer alanlarında olduğu gibi, bu alanda da postmodern, postyapısalcı, postsömürgeci, yapı-bozumeu ve çokkültürcü yaklaşımlar son yıllarda öne çıkmaya ve üçüncü dalga feminizmin etkileri görülmeye başlamıştır. Bunun en belirgin göstergesi, olasılıkla beden, söylem ve maduniyet gibi temaların son yıllarda ön plana çıkmaya başlaması ve daha önce modernite çerçevesinde tartışılan erkek öznelliğinin artık postmodern bir bakış açısıyla değerlendirilmeye başlanmasıdır.

Anlaşılabacağı gibi, erkeklik çalışmaları özellikle yurt dışında yavaş yavaş hegemonik erkek kimliği dışındaki erkekliklere ve inşalarına da eğilmeye başlamıştır. Ancak söz konusu değişimin hızı son derece düşüktür. Bunun bir sonucu olarak da sosyal bilimlerde üretilen hegemonik erkeklik dışındaki erkeklikleri konu alan çalışmalar niceliksel olarak oldukça sınırlı durumdadır. Türkiye’de yapılan çalışmalarda “yok” denilecek seviyede kalmıştır. Sayıca az olmasına rağmen, hegemonik erkekliğin “erişilmezliğine” vurgu yaparken toplumda erkeklerin birçoğunun nasıl bu kategorinin ya da deneyimin dışına düştüğünü irdelemiş ve “diğer” kategorilerdekilerin hem hegemonik erkeklerle hem de birbirleriyle ilişki kurma dinamiklerini ve var olma stratejilerini anlayıp tartışmaya odaklanmış Atay (2004), Onur ve Koyuncu (2004), Sancar (2013), Selek (2014), Kuruoğlu (2016) ve Boratav vd. (2017) gibi isimlerin çalışmaları konuyla ilgili önemli kavramsal irdelemelerde bulunmuşlardır.

Erkeklik çalışmalarının feminizmin dalga dalga yayılması ve her dalgada kadına dair farklı bir konuya temas etmesinde olduğu gibi bir süreçten geçip geçmeyeceğini kestirmek disiplinin görece yeni oluşuyla bağlantılı olarak zor görünmektedir. Eğer durum buysa ve erkeklik çalışmaları ilk dalgasını tecrübe ediyorsa, ikinci dalganın farklı erkeklikleri de daha fazla göz önünde bulundurması gerekmektedir.

Sonuç olarak, hegemonik erkekliğin kavramsal olarak öne çıkıp madun, işbirlikçi ve marjinal erkeklikleri görünmez kılmasının bir tek sebebi bulunmamaktadır. Ataerki düzenin, tabiri caizse, fitilini ateşlediği ve bunun karşılığında ataerki düzeni tekrar tekrar üreten sarmal yapı içerisinde feminizm ile birlikte erkeklik çalışmalarında hegemonik erkekliğin vurgulanıp diğer erkekliklerin “madun” bırakılmasına yol açan birden fazla etken söz konusudur.

SONUÇ

Connell “Erkeklikler” teorisini ortaya atarak erkeklik çalışmalarında tek tür ve evrensel bir erkek kimliğinin olmadığını göstermeye çalışmış, bunda son derece başarılı da olmuştur. Ancak hiyerarşik toplumsal cinsiyet düzeninde zirvede bulunan ve çok az erkeğin pratik edebildiği kültürel bir ideal olan hegemonik erkeklik, kavramsal olarak da bir tür hegemonya uygulayarak madun erkeklik, işbirlikçi erkeklik ve madun erkeklik gibi farklı erkeklikleri aynı teorinin çatısı altında bulunmalarına rağmen akademik olarak az çalışılır hâle getirmiştir. Bu, mikro bir bakış açısından akademi içerisinde, makro bir açıyındansa bütün toplumsal yapıyı ilgilendiren birtakım sorunlara işaret etmektedir.

Elbette ki işbirlikçi erkeklik, marjinal erkeklik, madun erkeklik gibi kavramları kullanmadan onların atıfta bulunduğu erkeklik tiplerini araştıran çalışmalar mevcuttur ancak bu durum, derli

toplular bir erkeklik alanyazınının oluşması anlamında da bir sorun teşkil etmektedir. Kavramlar, anlatmaya çalıştıkları fikirlere görülebilir bedenler kazandırmaktadır. Mevcut yazarlar tarafından Connell'ın teorisinin farklı erkeklikleri içermesi ve açıklaması bağlamında son derece başarılı olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle de işbirlikçi erkeklik, marjinal erkeklik ve madun erkeklik kavramlarının da hegemonik erkeklik gibi şemsiye kavramlar hâlini alarak atıfta buldukları erkeklik tiplerini çalışmak üzere kullanılır hâle gelmesinin gerektiği anlaşılabilir.

Toplumsal araştırma ve çalışmaların insanlık üzerindeki etkilerinin pozitif bilimlere kıyasla daha yavaş gerçekleştiği ve daha uzun bir zaman dilimini kapsadığı düşünülürse başta erkeklik çalışmalarının, daha sonra da LGBT çalışmaları ve hatta feminizmin hegemonik erkek kimliği dışında kalan erkek kimliklerine ivedilikle eğilmeleri gerektiği düşünülmektedir. Bahsedilen "farklı" erkeklikler bu çalışmada Connell'ın "Erkeklikler" teorisi kapsamında değerlendirilen madun erkeklik, işbirlikçi erkeklik ve marjinal erkeklik olmuştur ancak bunun dışındaki erkeklik türlerinin de daha yoğun olarak çalışılarak "madunluklarının" en azından akademik düzlemde giderilmesinin toplumsal cinsiyet eşitliği anlamında pozitif bir etki sağlayacağına inanılmaktadır.

Farklı erkek kimliklerinin hegemonik erkeklik kadar tartışıldığı akademik doymuşluk seviyesine gelindikten sonra izlenecek yolda çalışılan ve incelenen bu erkekliklerin aslında farklı olmadığı, toplumsal alanın her yerinde karşılaşılabilecek ve hatta hegemonik erkekte daha yaygın olarak görülebilecek türde olduğunu göstermek olabilir. Böylelikle, hiçbir zaman kadın hareketi kadar etkili olamamış Erkek Hakları Hareketi'nin⁷ olası bir "ikinci dalgasının" başlaması adına önemli bir adım atılacaktır.

KAYNAKLAR

- Atay, T. (2004). Erkeklik en çok erkeği ezer. *Toplum ve Bilim*, 101, 11-31.
- Boratav, H. B., Fişek, G. O. ve Ziya, H. E. (2017). *Erkekliğin Türkiye halleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Bozok, M. (2009). Feminizmin erkekler cephesindeki yankısı: Erkekler ve erkeklik üzerine eleştirel incelemeler. *COGITO*, 58, 269-284.
- Connell, R. Bio. Erişim adresi (13 Eylül 2017): http://www.raewynconnell.net/p/about-raewyn_20.html.
- Connell, R. Transsexual women. Erişim adresi (13 Eylül 2017): <http://www.raewynconnell.net/2012/07/transsexual-women.html>.
- Connell, R. W. (2005). *Masculinities*, Second Edition. University of California Press, Kaliforniya.
- Connell, R. W. ve Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19, 829-859.
- Ecevit, Y. ve Karkiner, N. (Ed.). (2013). *Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

⁷ Burada bu kavramı kadın hareketinin karşısına yerleştirilmiş bir akım olarak değil, hegemonik erkeklik tarafından ezilen diğer erkeklikleri kapsayan harekete atıfta bulunmak üzere kullanılmaktadır.

Connell'ın "Erkeklikler" Teorisinde İşbirlikçi Erkek, Madun Erkek ve Marjinal Erkek: Hegemonik Erkekliğin Kavramsal Hegemonyası

- Egger, P. (2012). *How social sciences can contribute to changing a society*. Zürih: Academic Swiss Caucasus Net.
- Kıvılcım, Z. (2009). İnsan hakları ve karşı hegemonya. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XIII, (1-2), 217-240.
- Kuruoğlu, H. (2016). *Erkek kimliğinin değişim(meye)n hâlleri*. 2. Basım. İstanbul, Ankara: NOBEL YAŞAM.
- Onur, H. ve Koyuncu, B. (2004). Hegemonik erkekliğin görünmeyen yüzü: Sosyalleşme sürecinde erkeklik oluşumları ve krizleri üzerine düşünceler. *Toplum ve Bilim*, 101, 31-50.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkânsız iktidar: Ailede, piyasada ve sokakta erkekler*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Selek, P. (2014). *Sürüne sürüne erkek olmak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- ULAKBİM Keşif Erişim adresi (16 Eylül 2017): <http://www.ulakbim.gov.tr/yeniweb/ulakkesif/>.
- Vice. (2014). *The women of the men's rights movement*. Erişim adresi (12 Eylül 2017): https://www.vice.com/en_uk/article/znwwva/the-women-of-the-mens-rights-movement-751.
- Wade, L. ve Ferree, M. M. (2015). *Gender: Ideas, interactions, institutions*, W. W. Norton & Company, Inc., New York.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. (2017). Erişim adresi (16 Eylül 2017): <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>.